

Dossier de premsa de la
Xarxa de Custòdia del Territori
Novembre 2004

***xct**: persones que tenen cura de la terra

Què és la Xarxa de Custòdia del Territori?

La custòdia del territori significa tenir cura de manera responsable del territori i la **Xarxa de Custòdia del Territori** és tal com indica el nom, una xarxa constituïda per diverses entitats, institucions, organitzacions i persones que volen impulsar el desenvolupament i l'ús de la custòdia al nostre país.

Entenem la **xct** com una xarxa de **persones que tenen cura de la terra**, és a dir, un conjunt d'entitats de custòdia independents i sense afany de lucre que promouen acords de custòdia del territori amb propietaris de finques privades, així també com públiques.

La Xarxa de Custòdia del Territori compta amb el suport regular de: Departament de Medi Ambient i Habitatge - Generalitat de Catalunya · Fundació Territori i Paisatge - Caixa Catalunya · Universitat de Vic · I organitzacions i persones membres de la xct.

Objectius de la xarxa

- Difondre i fomentar l'ús de la custòdia entre els agents directament implicats i a la societat en general.
- Impulsar el desenvolupament legislatiu, fiscal, econòmic i social de la custòdia i el seu ús com a estratègia de gestió sostenible del territori.
- Vetllar per oferir la informació més al dia de custòdia al nostre país.
- Assessorar, coordinar i donar suport a les entitats de custòdia en la seva tasca.
- Formar i capacitar a professionals i voluntaris de la custòdia.
- Realitzar projectes pilot i de recerca avançada.

Orígens de la xct

La Xarxa de Custòdia del Territori neix a rel de la Declaració de Montesquiú de Custòdia del Territori aprovada l'any 2000, i aplega a totes les institucions i entitats interessades en el desenvolupament de la custòdia del territori de cara a impulsar-la conjuntament i promoure'n el seu ús. La **custòdia del territori** va començar a donar-se a conèixer a Catalunya com una filosofia per a facilitar les iniciatives voluntàries de conservació de la natura, el paisatge i el patrimoni cultural en finques privades. Iniciatives en què una entitat de custòdia facilita que el propietari pugui fer una gestió de la seva finca orientada a la conservació dels seus valors i recursos. Avui, tant a Catalunya com a les Illes Balears i altres indrets de l'estat, hi ha iniciatives de custòdia en funcionament, i al País Valencià hi ha alguns intents de posar-ne en marxa.

La **Xarxa de Custòdia del Territori** es va constituir formalment el 6 de març del 2003 com a associació amb l'adhesió de 32 organitzacions i persones membres. Actualment ja superem la cinquantena de membres i l'objectiu per aquest any és arribar als 80 membres.

La **Fundació Territori i Paisatge, obra social de Caixa Catalunya** va apostar per ser capdavantera en l'impuls de la custòdia del territori quan l'any 2000 va organitzar el Seminari Internacional del Castell de Montesquiú, on van participar diversos experts internacionals i es va aprovar la Declaració de Montesquiú de Custòdia del Territori on es proposava crear la **Xarxa de Custòdia del Territori** per tal d'impulsar-ne el seu ús.

Definició bàsica de custòdia del territori

La **custòdia del territori** intenta crear, nodrir i possibilitar la **responsabilitat dels propietaris i dels usuaris** del territori en la conservació i el bon ús de la terra i els recursos naturals, culturals i paisatgístics.

La custòdia comença amb la **sensibilització** i utilitza diferents estratègies i mecanismes en col·laboració contínua entre propietaris, usuaris i entitats de custòdia.

Una **entitat de custòdia** és qualsevol organització pública o privada, sense afany de lucre, que participa activament en la conservació del territori i dels seus valors mitjançant un acord de custòdia.

Un **acord de custòdia** és un procediment voluntari entre un propietari i una entitat de custòdia per arribar a una forma acordada de gestionar un territori.

Una eina innovadora de conservació de la natura

La **custòdia del territori** apareix com una estratègia amb un clar afany de prevenir els impactes sobre el territori, i és en aquest sentit que esdevé quelcom innovador si tenim en compte que són iniciatives voluntàries majoritàriament impulsades des de la societat civil. És encara doblement capdavantera perquè basa les seves accions en el contacte, recolzament i entesa amb els propietaris i gestors de l'espai rural; un sector que tradicionalment ha tingut poques oportunitats d'implicar-se en les iniciatives de preservació del territori.

Així doncs, la custòdia del territori és una filosofia de treball multidisciplinar que vol facilitar les iniciatives voluntàries de conservació de la natura, el paisatge i el patrimoni cultural en finques privades i municipals. Iniciatives en què una **entitat de custòdia** intenta generar la responsabilitat i assessorar els propietaris i els usuaris del territori en la bona gestió de la terra. Les associacions i fundacions privades més pròximes a la conservació del patrimoni natural i cultural poden esdevenir les entitats de custòdia més clàssiques. Les administracions locals més properes al territori (ajuntaments, consorcis...) també poden actuar d'entitats de custòdia.

Els **acords de custòdia** solen basar-se en què a canvi del seu compromís per una bona gestió, el propietari rep el reconeixement de l'entitat de custòdia i de la societat, un assessorament per a una correcta gestió, un seguiment anual de l'estat de la finca i del manteniment de l'acord, el suport de voluntaris per a determinades actuacions, etc. El proper pas és que aquests acords comportin més avantatges fiscals per la propietat.

Així doncs, la custòdia del territori vol facilitar opcions jurídiques imaginatives per aconseguir la implicació de tota la societat civil en la protecció del nostre entorn i, fins i tot, a desenvolupar un concepte modern de la propietat privada.

En definitiva, el moviment de la custòdia del territori vol transmetre el missatge que tot el territori té un valor intrínsec en si mateix, com a paisatge i com a ecosistema, de manera que propietaris i usuaris particulars puguin fer seves les eines que ofereix la custòdia per tal d'arribar a acords de gestió i preservació de la natura en les seves finques.

Membres de la Xarxa de Custòdia del Territori

ADEPAR
Ajuntament de Bellver de Cerdanya
Ajuntament de Cassà de la Selva
Ajuntament de Collbató
Ajuntament de Girona
Ajuntament de Granollers
Ajuntament de l'Alt Àneu
Ajuntament de Manresa
Ajuntament de Sant Martí de Llémena
Ajuntament de Tremp
Ajuntament de Vic
Ajuntament d'Esparreguera
Amics dels Cingles de Collsacabra
APNAE
Arenales de Mar, sa
Associació Catalana de Ciències Ambientals
Associació de Defensa de la Natura d'Andorra
Associació Hàbitats
CEDRICAT (Centre de Desenvolupament Rural Integrat de Catalunya)
Centre de la Propietat Forestal
Centre Tecnològic i Forestal de Catalunya
Consell Comarcal del Pallars Jussà
Consorci de l'Alta Garrotxa
Consorci de Les Gavarres
Consorci de l'Espai Rural de Gallecs
Coordinadora per a la Salvaguarda del Montseny
CREAF
Diputació de Barcelona
Ecafir, sl
El Pèlac, grup per al medi ambient
Estudi DTUM
Estudi Ramon Folch Gestió i Comunicació Ambiental,sl

Fundació Ersília
Fundació Escolta Josep Carol
Fundació Museu industrial del Ter, Centre de Estudis dels Rius Mediterranis
Fundació Natura
Fundació Territori i Paisatge
Fundació Vida Silvestre de la Mediterrània
Galanthus
GEPEC
GEVEN
GOB Menorca
Grup de Medi Ambient de Corbera de Ll.
Grup de Natura Freixe
Institució Catalana d'Estudis Agraris
Institució Catalana d'Història Natural
Institut Català per a la Conservació Rapinyaires
La Banqueta, Associació de defensa del patrimoni natural
La Bassa Roja
La Calcària, associació cultural
La Copa, sccl
La Vola
Lo Pi Negre
Minuàrtia, Estudis Ambientals, sl
Nereo
SEO
S'Esclop Mallorca, Aventura i Cultura
Universitat de Girona, Càtedra de geografia i pensament territorial
Universitat de Vic
Viladrau, Taller d'Estudis de Comunicació Ambiental
X3 · Estudis Ambientals, scp

Més **diverses persones membres** que donen el seu suport a títol individual:

72 MEMBRES formen la XARXA DE CUSTÒDIA DEL TERRITORI

Darrera actualització: Novembre 2004

Acords de custòdia del territori:

Acord de custòdia m. [cast. acuerdo de custodia; angl. stewardship agreement; management agreement] 1. Procediment voluntari entre un propietari i una entitat de custòdia per arribar a una forma acordada de conservar i/o gestionar un territori, sigui verbal o escrita, tingui o no un fonament jurídic. 2. Acord privat en forma de conveni o de contracte entre el propietari i l'entitat de custòdia. El conveni és un fórmula més general d'acord, pel qual s'estableix un marc general de compromisos, mentre que el contracte és més formalitzat i, en general, és més adequat per a mecanismes de custòdia amb base legal. // **Acord amb transmissió de la propietat** Acord on l'entitat de custòdia rep la propietat plena, de mans del seu propietari anterior. L'entitat adquireix la total capacitat de decisió sobre el futur de la finca i ha de vetllar també per la conservació a llarg termini dels recursos i dels valors previstos en l'acord de transmissió. // **Acord d'adopció** 1. Acord de custòdia exprés per a un element significatiu i si cal el seu àmbit d'influència. 2. Tipus d'acord generalment adreçat a protegir un element especialment rellevant o espectacular i digne de ser preservat: una font, un element històric o cultural, un tram d'un curs fluvial, un arbre monumental o altres elements emblemàtics són exemples susceptibles d'adopció. 3. Apadrinament // **Acord sense transmissió de la propietat** 1. Acord on es fixen uns termes de gestió i protecció coparticipativa que la propietat aplicarà, assessorada per l'entitat, i aquesta vetllarà perquè es compleixin, mitjançant un contacte regular amb la propietat i un seguiment periòdic de la finca i dels termes d'acord. Pot tenir fonament jurídic o no. 2. Acord de gestió. // **Acord verbal** m. [cast. acuerdo verbal; angl. verbal agreement] És la forma més senzilla d'acord de custòdia i es basa en un acord entre l'entitat i la propietat que no té signatura física, si no únicament un compromís ètic.

Font: www.custodiaterritori.org/glossari

- **Adepar, Associació Lutra, i la Bassa Roja** col·laboren amb els municipi per la conservació dels valors naturals que els envolten.
- El **Consell de Custòdia Municipal de Cassà de la Selva** és un òrgan local de participació per debatre i decidir les iniciatives de custòdia que emprèn el municipi.
Més informació: www.cassadelaselva.net
- **L'Àrea de Recursos Naturals de l'ajuntament de Tremp** vetlla pel desenvolupament rural sostenible dels extensos terrenys comunals i municipals de les muntanyes del Pallars Jussà (Turisme , ruta dels voltors...)
Més informació: www.ajuntamentdetremp.com
- **SEO / Birdlife** s'ocupa del seguiment dels ocells i de formular propostes de gestió dels seus hàbitats al pas del riu Llobregat pels municipis d'Abrera, Olesa de Montserrat i Esparreguera.
Més informació: www.seo.org
- **ADN** ofereix diferents possibilitats d'assessorament i orientació als propietaris de les finques que conserven les característiques naturals i culturals de les fondalades de la vall d'Andorra.
Més informació: www.adn-andorra.org
- **Associació Hàbitats-Projete Rius** promou l'educació ambiental i la participació ciutadana en l'observació i la inspecció de l'estat ecològic dels rius. També ofereix als

ajuntaments la possibilitat de promoure grups de ciutadans per tal d'adoptar un tram de riu proper al seu municipi per tal de conservar-lo.

Més informació: www.projecterius.org

- El **ConSORCI de les Gavarres** s'ocupa de la gestió de diferents finques forestals i edificacions de valor històric al massís de les Gavarres.

Més informació: www.consorcigavarres.org

- El **ConSORCI de l'Espai Rural de Gallecs** dóna suport als pagesos per a la conservació del paisatge i el manteniment de la producció agrícola a la plana del Vallès.

Més informació: www.espairuralgallecs.net

- La **Coordinadora de la Salvaguarda de Montseny** col·labora amb l'Ajuntament de St. Celoni en l'elaboració d'un catàleg local d'arbres monumentals, i en el contacte amb els propietaris per assessorar-los i implicar-los en la conservació d'aquest elements d'interès singular.

- La **Fundació Escolta Josep Carol** promou i organitza camps de treball d'estiu per a joves i també gestionen una xarxa de terrenys d'acampada a Catalunya en finques particulars, assegurant la conservació i la bona gestió de l'entorn.

Més informació: www.acampada.org

- **Centre d'Estudis dels Rius Mediterranis** restaura diferents hàbitats fluvials i de ribera del riu Ter al seu pas per Osona.

Més informació: www.mitmanlleu.org/cat/museu/centre_estudis.htm

- La **Fundació Territori i Paisatge de Caixa Catalunya** adquireix propietats socials per garantir la seva conservació, facilitar-ne l'ús públic i promoure l'educació ambiental dels ciutadans en general. La Fundació també col·labora amb els ajuntaments per ajudar-los a conservar i gestionar espais amb valors naturals i culturals d'àmbit local.

Més informació: www.caixacatalunya.es/territoriipaisatge

- La **Fundació Natura** promou des del 1997 projectes de conservació de la diversitat biològica mitjançant la protecció, millora i restauració dels ecosistemes naturals. La participació d'empreses i donants particulars és clau per l'elaboració d'aquests projectes.

Més informació: www.fundacionatura.org

- La **Fundació per la Conservació del Voltor Negre** assessora els propietaris de la Serra de Tramuntana de Mallorca per a què la gestió de les seves finques contempli i afavoreixi la conservació del voltor negre.

Més informació: www.bvcf.org

- **Galanthus** col·labora amb alguns propietaris en la conservació d'unes mines abandonades per la conservació i recuperació d'algunes poblacions de rat-penats.

Més informació: www.asgalanthus.org

- **GEVEN** promou la custòdia del territori entre diferents propietaris de la Serra de Montmell.

Més informació: www.stormpages.com/geven

- **GOB Menorca** promou els acords de pràctiques agràries sostenibles entre els pagesos de l'Illa de Menorca elaborant i comercialitzant diferents productes.

Més informació: www.gobmenorca.com

- **Grup de Natura Freixe** gestiona la Reserva Natural de Sebes i el Meandre de Flix des del 1998.
Més informació: www.fut.es/~freixe
- L'**Associació la Banqueta** de Juneda, el seus voluntaris i l'ajuntament del poble treballen activament per la conservació dels arbres i l'hàbitat de medi aquàtic que envolta els bancals del municipi.
Més informació: www.paisoscatalans.org/labanqueta
- L'**Associació Lo Pi Negre** col·labora amb els propietaris del Pallars Sobirà per la conservació dels arbres i les espècies emblemàtiques de les seves finques.
Més informació: www.lopinegre.org
- L'**Associació Nereo** gestiona la Reserva Marina de Ses Negres des de 1993.
Més informació: www.nereo.org
- **SEO / Birdlife** a través de Riet Vell dinamitza productes de finques amb acords de custòdia. També assessora a propietaris privats per tal de que la conservació en les seves finques afavoreixi la conservació de les aus.
Més informació: www.seo.org
- **Associació Naturalistes de Girona - La Copa** realitza estudis i recerques per identificar les zones de major valor natural, cultural o paisatgístic, on després actuaran de manera prioritària per la seva conservació.
Més informació: www.grn.es/ang
- La **Regidoria de Medi Ambient de Granollers** proposa acords de custòdia del territori als propietaris privats dels indrets naturals més interessants del municipi, amb el suport d'una fundació privada a l'hora de definir la gestió que s'hi portarà a terme.
Més informació: www.granollers.org
- Les fundacions més grans, de major abast i amb més recursos, com la **Fundació Territori i Paisatge**, assessoren i recolzen a entitats més petites, com el **GEVEN**, amb suport tècnic, econòmic o humà. Aquestes entitats petites ajuden a les grans en la gestió i conservació de les finques en propietat o on mantenen acords.

Inventari d'iniciatives de custòdia:

Des de la xct s'ha realitzat una actualització de l'inventari d'iniciatives de custòdia del territori a Catalunya, Andorra i les Illes Balears que recull un total de **208 acords de custòdia** en finques privades i públiques a càrrec de **39 entitats de custòdia** i dels propietaris de les diferents finques. Aquests acords sumen una superfície de **més de 86.631 Ha**. La majoria d'acords són convenis o contractes jurídics (81%), en segon lloc hi ha les compres de finques per part de les entitats (14%), i per últim, els acords verbals (5%), utilitzats per les entitats més petites. El 75.6% dels acords de custòdia estan en finques de propietat privada i la resta en finques públiques. Per altra banda, el 63% dels acords estan fora d'Espais Naturals Protegits (ENP). Pel que fa a les entitats de custòdia, el 75% són privades vers el 25% de públiques.

Actualment, **33 de les 41 comarques del territori català han abraçat la custòdia del territori com a eina de gestió i conservació** dels seus valors naturals i culturals. Enguany s'han afegit 4 noves comarques (l'Anoia, la Conca de Barberà, les Garrigues i el Pla de l'Estany) i l'illa de Menorca.

Comparant amb les dades del primer inventari (novembre 2003) podem veure que hi ha 94 nous acords inventariats, dels quals **38 són nous del 2003, 41 són nous del 2004** (els 15 acords restants són d'anys anteriors i dels que no en teníem constància). Això representa un decrement del 16% de nous acords en el darrer. També observem que hi ha 5 entitats de custòdia que s'afegeixen a les 34 que hi havia inventariades el 2003.

La Fundació Territori i Paisatge - Caixa Catalunya, la Fundació Josep Carol, el Parc Natural de la Zona Volcànica de la Garrotxa, el GOB – Menorca, la Societat Espanyola d'Ornitologia i la Fundació Natura són les entitats amb un major nombre d'acords. Entre les quatre sumen el 79.8% del total d'acords de custòdia existents. Tanmateix és gràcies al nombre creixent de petites entitats locals i comarcals que la custòdia del territori comença a estendre's arreu de Catalunya, les Balears i Andorra.

L'actualització s'ha fet a partir de les dades bàsiques dels nous acords i de la recollida d'informació d'acords dels que no en teníem dades. Està previst que al 2005 s'elabori el segon inventari d'iniciatives de custòdia del territori a Catalunya, Andorra i les Illes Balears.

www.custodiaterritori.org

*xct: persones que tenen cura de la terra

Notes sobre la custòdia del territori:

Si voleu més informació de la xct*, contactar amb entitats de custòdia, conèixer quines iniciatives s'estan portant a terme a la vostra comarca, quins valors es protegeixen, quina és la opció jurídica més utilitzada, o qualsevol altra cosa, no dubteu en posar-vos en contacte amb l'Elena Sixto (93 886 61 35 · 687 749 267 · esixto@custodiaterritori.org) i us ajudarem a resoldre totes les vostres qüestions.

***xct**: persones que tenen cura de la terra